

METODA PRELIMINOWANIA PRACY I SIŁY POCIĄGOWEJ W GOSPODARSTWIE ROLNICZYM

Praca doktorska mgr Floriana Manieckiego

Promotor: Prof. dr R. Manteuffel

Recenzenci: prof. dr S. Antoniewski, Prof. dr
S. Schmidt

Obrona pracy odbyła się dnia 23. I. 1962 r. na
Wydziale Ekonomiczno-Rolniczym SGGW w
Warszawie

Streszczenie

I. Celem pracy jest próba opracowania metody preliminowania pracy i siły pociągowej dla potrzeb dużych gospodarstw uspołecznionych. Zaprojektowana metoda służyć ma głównie rocznemu planowaniu i to tylko dla potrzeb praktycznej działalności.

Za podstawę do ustalenia metody posłużył dotychczasowy dorobek z tego zakresu i zebrane materiały dotyczące nakładów pracy i siły pociągowej w 6 gospodarstwach PGR w latach 1957—1959. Uzupełnienie tych podstawowych materiałów stanowią dane z 30 gospodarstw państwowych za lata 1957—59, w których badania prowadził IER (A. Kruz i M. Zelent).

Nakłady na pracę i siłę pociągową przekraczają znacznie 50% wydatków produkcyjnych. Fakt ten powinien skłaniać do racjonalnej gospodarki, a tym samym do preliminowania tych wydatków. Praktyka nie potwierdza tego wniosku. Przyczyną tego między innymi są trudności w sporządzaniu preliminarza pracy i siły pociągowej w gospodarstwie rolniczym. Na wielkość i rozkład tych nakładów wpływa wiele czynników. Uwzględnienie ich komplikuje rachunek, który sporządzony nawet z największą starannością będzie odbiegał od rzeczywistych nakładów. Dlatego też metoda preliminowania pracy i siły pociągowej dla potrzeb praktycznej działalności musi być prosta i łatwa w zastosowaniu, a przy tym wystarczająco dokładna.

II. Dotychczasowy dorobek z zakresu preliminowania pracy¹ w gospodarstwie rolniczym podzieliśmy na dwa okresy: okres od Thaer'a do II wojny światowej i okres po II wojnie światowej.

Z małymi wyjątkami (T. Tomaszewski) preliminarze sporządzane w pierwszym okresie niewiele różniły się między sobą i dlatego szczegółowiej omawiamy tylko metodę stosowaną już przez Thaer'a. Okres po II wojnie światowej charakteryzuje się szybkim odpływem ludności wiejskiej, co powoduje określone trudności i sprzyja badaniami nakładów pracy. Szczególnie bogaty dorobek z tego zakresu notujemy w Niemczech. Badania prowadzi tam głównie 3 ośrodki: Gundorf, Bad Kreuznach i Kilonia.

Również w Polsce opublikowane zostały dwie metody (IUNG i IER). Posługujemy się nimi w pracy porównując rzeczywiste nakłady z ustalonym przy ich pomocy zapotrzebowaniem.

III. Ustalenie zasad oraz parametrów potrzebnych do obliczenia zapotrzebowania pracy i siły pociągowej w gospodarstwie rolniczym. Podstawę stanowią tutaj materiały z 6 gospodarstw PGR, dotyczące lat kalendarzowych 1957—59. Głównym źródłem danych dotyczących nakładów pracy i siły pociągowej były zapisy prowa-

¹ Pod pojęciem preliminarz pracy rozumiemy preliminarz pracy żywej i siły pociągowej.

dzione w dziennikach gospodarczych, kontrolowane i uzupełniane przez autora na miejscu w gospodarstwach. Pierwszy etap opracowania danych polegał na tzw. rozkontowaniu dziennika gospodarczego. Przy ustalaniu ilości i rodzaju kont kierowaliśmy się głównie potrzebą analizy wielkości i struktury nakładów w układzie rodzajów prac i rodzajów produkcji. Nakłady grupowaliśmy w tygodniowych odcinkach czasu.

Tak opracowany materiał umożliwia przeprowadzenie wielostronnych analiz wielkości, struktury i rozkładu nakładów pracy.

Porównanie rzeczywistych nakładów pracy i siły pociągowej z zapotrzebowaniem obliczonym przy pomocy metod IER i IUNG umożliwiło wykazanie braków i zalet tych metod. W skali rocznej występuje duża zgodność między obliczonym zapotrzebowaniem a rzeczywistymi nakładami.

Do sporządzenia preliminarza pracy i siły pociągowej niezbędne jest posiadanie normatywów. Metoda preliminowania to tylko technika rachunku i jeśli ustalimy normatywy w oparciu o te same normy, to mimo posługiwania się różnymi „technikami”, musimy otrzymać podobny wynik. Normatywy w produkcji roślinnej muszą uwzględniać sezonowość prac, jak również czynniki wpływające na wielkość nakładów pracy w tym dziale.

Wzór tabeli normatywu zaproponowany w pracy uwzględnia wyżej wymienione czynniki. Podział rocznego zapotrzebowania pracy i siły pociągowej na poszczególną roślinę (względnie grupę roślin) na prace siewne, pielęgnację i zbiór, umożliwia obciążenie okresu prac polowych, w którym ta grupa prac pod daną rośliną jest wykonywana. Ponadto taki wzór tabeli normatywu umożliwia jego aktualizację w konkretnym gospodarstwie. Wydzielenie z normatywu pod poszczególne rośliny orki i podorywki stwarza możliwość uwzględnienia wpływu gleby na nakłady pracy. Wpływ innych czynników może być uwzględniony częściowo, jednakże w metodzie opracowanej dla stosowania w praktyce szczegółowość rachunku nie może jej zbyt komplikować.

Ustalenie normatywów w produkcji zwierzęcej jest łatwiejsze. Za podstawę mogą posłużyć fotografie dnia pracy. Prowadzone przez nas na przestrzeni ostatnich lat pomiary nakładów pracy w chowie bydła stanowią podstawę opracowanych normatywów w tej gałęzi produkcji zwierzęcej. Również ustalono wstępnie roczne normatywy przy obsłudze macior i tuczników.

Dla ustalenia zapotrzebowania pracy w działach produkcji roślinnej i zwierzęcej służą normatywy na poszczególne rośliny (grupy roślin) względnie sztukę inwentarza żywego. Posługując się pojęciami z metodyki ustalania kosztów własnych nazwaliśmy nakłady na produkcję roślinną i zwierzęcą bezpośrednimi, pozostałe natomiast pracami o charakterze ogólnoprodukcyjnym i ogólnogospodarczym. Udział tego „działu” w całościowych nakładach pracy i siły pociągowej jest znaczny i stanowi w badanych gospodarstwach 31% nakładów pracy, 48% żywej siły pociągowej oraz 23% mechanicznej. Nakłady te rozkładają się dość równomiernie w ciągu roku i wielkość ich zależy od nakładów bezpośrednich, co staraliśmy się udowodnić posługując się metodą statystyczną. W związku z tym obliczenie zapotrzebowania na prace ogólnogospodarcze przy pomocy procentowego narzutu na prace bezpośrednie jest wystarczająco dokładne.

Porównaliśmy pięć sposobów obliczania zapotrzebowania w tym „dziale”. Najlepsze rezultaty uzyskaliśmy posługując się zróżnicowanym procentowym narzutem jak również równaniem liniowym regresji.

IV. Metoda zapotrzebowania pracy i siły pociągowej. Do sporządzania preliminarza pracy i siły pociągowej niezbędne są dwie wielkości: a) zapotrzebowanie pracy i siły pociągowej na 1 ha poszczególnych upraw z rozbićm na okresy, na sztukę inwentarza i na prace ogólnogospodarcze, b) dokładny podział roku na okresy prac polowych z ustaleniem ilości faktycznych dni roboczych. Wielkość pierwszą omówiliśmy w poprzednim rozdziale. Drugą wielkość należy ustalić w oparciu o dane fenologiczne i dotyczące ilości opadów zebrane przez PIHM, stosując sposób opracowany przez Spinner'a, uwzględniający zarówno ilość opadów jak i jakość gleby.

Technika sporządzenia preliminarza wynika z omówionych sposobów ustalenia tych podstawowych wielkości. Obliczamy, na osobnych arkuszach (3 arkusze), zapotrzebowanie na produkcję roślinną, zwierzęcą i prace ogólnogospodarcze, w tym że zapotrzebowanie na produkcję roślinną rozbijamy na okresy prac polowych. Również arkusz czwarty zbiorczy musi uwzględniać to rozbiecie na okresy.

Florian Maniecki